

TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09

facebook.com/turkiskonfederasyonu

twitter.com/turkiskonf

www.turkis.org.tr

28 Ocak 2021

OCAK 2021 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI

- ✓ GIDA FİYATLARINDAKİ İSTİKRARLI ARTIŞA ÜCRETLİNİN GELİRİ YETİŞEMİYOR.
- ✓ MUTFAK ENFLASYONUNDA ARTIŞ AYLIK YÜZDE 2,39; ON İKİ AYLIK YÜZDE 19,48
- ✓ DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AÇLIK SINIRI 2.652 TL, YOKSULLUK SINIRI İSE 8.638 TL
- ✓ BEKAR BİR ÇALIŞANIN AYLIK YAŞAM MALİYETİ TUTARI 3.222 TL

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (TÜRK-İŞ) çalışanların 'geçim şartlarını' ortaya koymak amacıyla otuz dört yıldan bu yana aralıksız her ay düzenli olarak yaptığı "açlık ve yoksulluk sınırı" araştırmasının Ocak 2021 ayı sonucu, gıda fiyatlarında istikrarlı artışın devam ettiğini ortaya koydu.

TÜRK-İŞ Araştırmasına göre 2021 Ocak ayında;

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) 2.651,87 TL,
- Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamalarının toplam tutarı ise (**yoksulluk sınırı**) 8.638,02 TL,
- Bekâr bir çalışanın '**yaşama maliyeti**' ise aylık 3.222,48 TL oldu.

Tablo 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)

	Aralık 2019	Ocak 2020	Aralık 2020	Ocak 2021
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	596,19	609,71	711,22	728,28
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	495,64	509,09	592,22	604,78
15-19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	643,28	659,10	768,21	786,76
4-6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	427,59	441,55	518,29	532,06
Açlık Sınırı	2.162,70	2.219,45	2.589,94	2.651,87
Yoksulluk Sınırı	7.044,62	7.229,49	8.436,27	8.638,02

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

2021 yılı için işveren-hükümet kesimi temsilcileri tarafından oy çokluğuyla aylık net 2.825,90 TL olarak belirlenen asgari ücret, milyonlarca işçinin daha eline geçmeden erimeye başladı.

Asgari ücretin "insan onuruna yaraşır" geçim şartları sağlamaktan uzak kaldığı, toplumun ağırlıklı kesiminin bu temel gelir tutarının altında bir gelirle yaşamak durumuyla karşı karşıya kaldığı açıktır. Asgari ücret son bir yılda net 501,20 TL artış gösterirken, tek bir çalışanın aylık harcama ihtiyacı -aynı dönem itibarıyla- 524,66 TL arttı. Dört kişilik bir ailenin açlık sınırı -şimdilik- yeni belirlenen asgari ücretin altında kaldı.

Dört kişilik bir ailenin aylık gıda harcamasına (mutfak masrafı) bir ayda 62 TL, temel ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcamalara (aile bütçesi) ise 202 TL ek maliyet geldi. Bir yıl öncesine göre aylık gıda harcamasındaki artış 432 TL ve yapılması gereken toplam harcama 1.409 TL arttı.

Yetersiz düzeyde belirlenen asgari ücret temel alındığında bile, milyonlarca kişinin elde ettiği hanehalkı gelirinin asgari ücretin altında kaldığı ve yoksulluk sorununun artarak devam ettiği görülmektedir. Özellikle Kovid-19 pandemi döneminde görünür olan işsizlik, gelir yetersizliği ve başta gıda olmak üzere temel mal ve hizmetlerdeki fiyat artışları, geçim koşullarını daha da ağırlaştırmış, hayat pahalılığı dayanılmaz boyutlara gelmiştir. Gerçek gündem çalışanların, toplumun ağırlıklı bölümünü oluşturanların içinde buldukları zorlu yaşam şartlarıdır.

Türkiye'nin birinci önceliği, özellikle küresel salgın döneminde çalışanlar ve dar gelirli kesimler için daha da bozulan gelir dağılımının düzeltilmesidir.

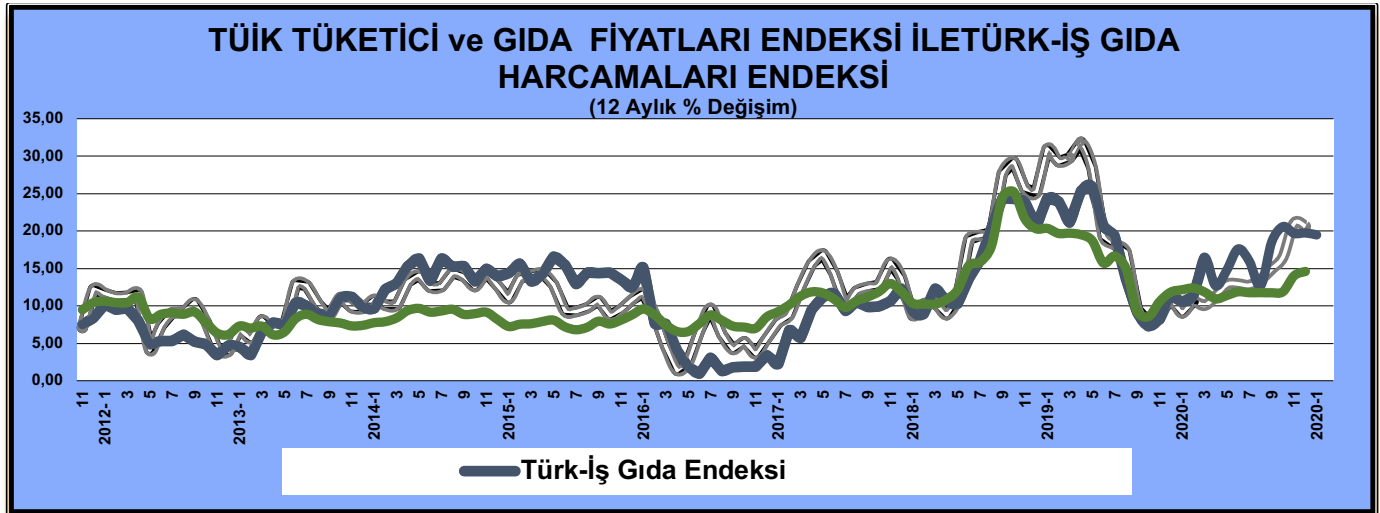
TÜRK-İŞ'in verileri temel alındığında "mutfak enflasyonu"ndaki değişim 2021 Ocak ayı itibariyle şu şekilde olmuştur:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre** yüzde 2,39 oranında artış gösterdi.
- Yılın **ilk ayı** itibariyle fiyatlardaki artış yüzde 2,39 oranında oldu.
- Gıda enflasyonunda **son on iki ay itibariyle artış oranı** yüzde 19,48'dir.
- **Yıllık ortalama artış oranı** ise yüzde 16,91 olarak hesaplandı.

Tablo 2: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Ocak 2018	Ocak 2019	Ocak 2020	Ocak 2021
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	0,46	3,48	2,62	2,39
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	0,46	3,48	2,62	2,39
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	9,22	24,34	10,49	19,48
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	9,71	17,60	15,93	16,91

TÜRK-İŞ ile TÜİK tarafından hesaplanan gıda fiyatları endeksi ile TÜİK tüketici fiyatları endeksi son on iki aylık değişim itibariyle aşağıdaki şekilde yer almaktadır. Görüldüğü üzere, geçen yılın ilk aylarında yüzde 10'larda bir seyir izleyen gıda fiyatları son dört ayda yüzde 20 bandına yerleşmiş durumdadır ve tüketici fiyatları endeksinin üzerinde artış eğilimi göstermektedir.

TÜRK-İŞ hesaplamasına temel alınan gıda ürünlerinin fiyatlarında 2021 Ocak ayı itibariyle gözlenen değişim şu şekildedir:

- Süt, yoğurt, peynir grubunda; yüksek oranda gerçekleşen fiyat artışları mutfak harcamasına bu ay gelen ek maliyetin temel nedeni oldu. Hayvansal ürünlerdeki artışın nedeni artan maliyetler olarak açıklandı. Daha önce değindiğimiz üzere, kutuda satılan peynirin 1 kilogram yerine fiyatı değişmeden 0,8 veya 0,9 kilogram olarak satılması gizli zam olarak raflarda yerini aldı ve bu ay buna ek olarak yeni fiyat artışları ortaya çıktı.

- Et, tavuk, balık, sakatat, bakliyat ürünlerinin bulunduğu grupta; kıyma ve kuşbaşı ile sakatat (ciğer, yürek, böbrek) ürünleri fiyatı değişmedi. Ancak tavuk fiyatı arttı. Balık fiyatları, geçtiğimiz aya göre biraz artış gösterdi. Hamsiye gelen avlanma yasağı sonrası istavrit fiyatı artarken, hamsinin tezgâhlarda yerini almasıyla fiyatı geriledi, diğer balık çeşitlerinin fiyatı genelde değişmedi. Geçtiğimiz ay yumurtada görülen fiyat artışı bu ay geriledi ve tanesi 94 kuruş olarak hesaplandı. Bakliyat ürünleri (kuru fasulye, kırmızı-yeşil mercimek, nohut, barbunya vb.) fiyatları bu ay değişmedi. Ancak bazı marketlerde bazı bakliyat ürünlerinin tedarikinde sıkıntı yaşandığı ifade edildi.
- Sebze-meyve fiyatları bu ay ortalamada geriledi. Bu gerilemede hafta sonu uygulanan sokağa çıkma kısıtlamasının etkisi oldu. Genellikle Cumartesi-Pazar günü açılan pazar tezgâhları hafta içinde olunca bu durum fiyatlara da yansır. Pazarıcı esnafı genel olarak şikâyetini 'satış yapamadıkları', 'halkın satın alma gücünün gerilediği', 'milletin cebinde para olmadığı' şeklinde ifade etti. Mevsim sebze ve meyvelerinin temel alındığı hesaplamada bu ay 20 sebze ve 9 meyve olmak üzere toplamda 29 ürün yer aldı. Yaş sebze-meyve ortalama kilogram fiyatı bu ay 7,19 TL'den 6,62 TL'ye geriledi. Ortalama sebze kilogram fiyatı bu ay 6,68 TL (geçen ay 6,97 TL) olurken, ortalama meyve fiyatı bu ay 6,50 TL (geçen ay 7,60 TL) olarak hesaplanmıştır.

Hesaplama yapılırken -her zaman olduğu gibi- pazarda yaygın bulunan mevsim ürünleri esas alınmış, ürünlerin tek tek ağırlığı yerine harcama sepetindeki meyve-sebze tüketiminin toplam miktarından hareket edilmiştir.

- Ekmek, pirinç, un, makarna, bulgur, irmik gibi ürünlerin bulunduğu grupta; ekmek fiyatı değişmedi. Bu ay pirinç ve bulgur fiyatı değişmezken, makarna, un ve irmik fiyatı arttı.
- Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden; tereyağı, margarin, zeytinyağı ve ayçiçeği yağı fiyatı artış gösterdi. Ayçiçeğinin 1 litrelik fiyatı 17,90 TL oldu ve özellikle ayçiçeği fiyatındaki bu artış kamuoyunda yankılandı. Hesaplama dikkate alınan siyah ve yeşil zeytin ortalama fiyatı, yeşil zeytin nedeniyle biraz geriledi. Yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık, ayçekirdeği vb.) ürünlerinde fiyat değişikliği olmadı. Aynı şekilde baharat ürünleri (kimyon, nane, karabiber vb.) fiyatı da aynı kaldı. Çay ve ıhlamur yanı sıra bal, reçel, şeker ve tuz fiyatı ile salça fiyatı da bu ay fiyatı değişmeyen gıda ürünleri oldu. Pekmez fiyatı ise arttı.

Konfederasyonumuzca hesaplanan tutarlar ücret düzeyi olmayıp haneye girmesi gereken toplam gelir miktarıdır. Ancak hanede çalışan sayısının sınırlı ve fakat ele geçen ücretin yetersiz olduğu durumlarda, elde edilen gelir birden fazla kişinin geçimini karşılayamamakta, kişi başına "insanca geçim için" yapılması gereken harcama tutarı yetersiz kalmaktadır.

TÜRK-İŞ'in bu araştırması alanında ilktir. Daha sonra bu alanda yapılan benzeri çalışmalara da örnek olmuştur/olmaktadır.

"Açlık ve Yoksulluk Sınırı" çalışmasında hesaplamaya temel alınan gıda maddelerinin fiyatları, **Konfederasyonumuzca piyasadan, market ve semt pazarları sürekli ve düzenli dolaşarak doğrudan tespit edilmektedir.** Benzeri yapılan çalışmalar gibi, TÜİK tarafından derlenen fiyat verileri kullanılmamakta, ancak gelişmeleri değerlendirmek ve kıyaslama yapmak için sonradan izlenerek kıyaslama yapılmaktadır. **Çalışma bu niteliğiyle bağımsızdır.**

Konfederasyonumuz her ayın son haftasında ve TÜİK açıklamasından yaklaşık bir hafta önce hesaplama sonuçlarını kamuoyuna açıklamaktadır ve bu yönüyle, tüketici fiyatlarındaki artış eğilimini yansıtan "**öncü gösterge**" niteliğini de taşımaktadır.

enisbagdadioglu@gmail.com

www.turkis.org.tr

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliği gidermek amacıyla, **Aralık 1987’den bu yana** düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlık ve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili **ilk resmi çalışma** TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereği açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiği hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş **beslenme kalıbı** temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknolojisi Yüksek Okulu’ndan sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta; süt, yoğurt, peynir... İkinci grupta; et, tavuk, balık, sakatat ürünleri, yumurta, kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb.)... Üçüncü grupta; meyve ve sebze... Dördüncü grupta; ekmek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları... Beşinci grupta; tereyağı, margarin, ayçiçeği yağı, zeytinyağı, zeytin, yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık vb.), şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb.), çay, ıhlamur, salça...

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

“**Açlık Sınırı**” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır.

İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. “**Yoksulluk sınırı**” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılabilir “beslenme kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi’ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.* Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

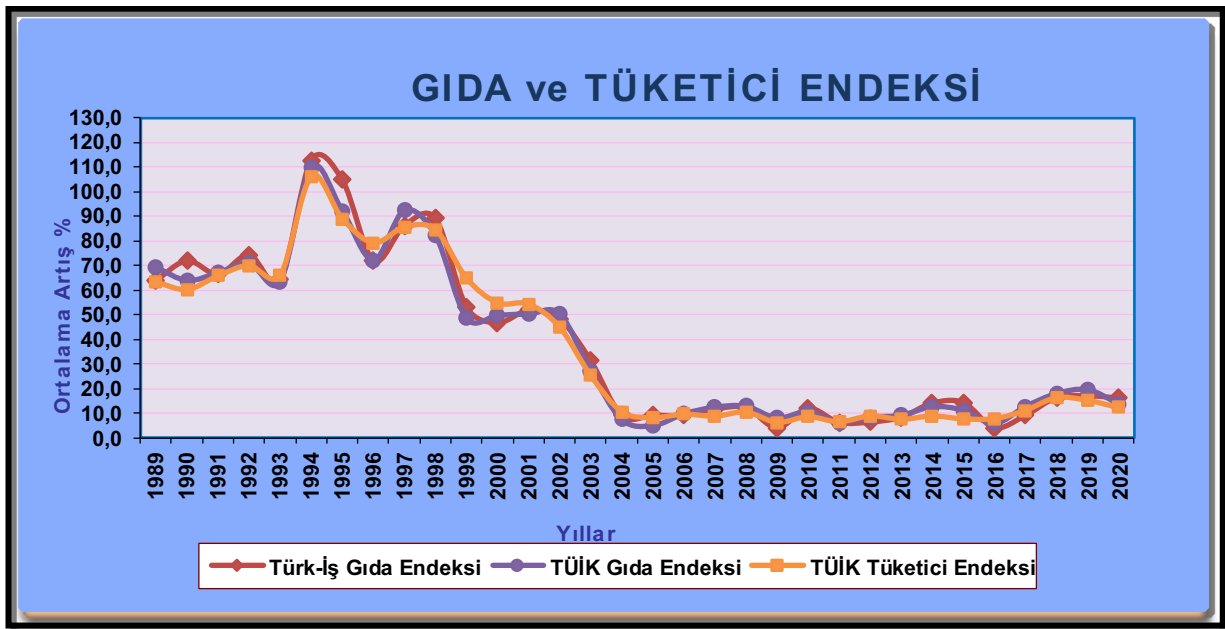
TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan **yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir**. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesi olacaktır. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken **insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir** ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Konfederasyonumuzun otuz dört yıldan bu yana her ay düzenli olarak yaptığı gıda harcaması tutarındaki değişim, bir bakıma TÜİK’in açıkladığı tüketici fiyatlarındaki değişimin yönünü ortaya koyan **öncü gösterge niteliğindedir**. Nitekim 1988-2020 yıllarını kapsayan dönemdeki TÜİK tüketici fiyatları endeksindeki artış ile birlikte tüketici fiyatları içinde önemli alt harcama grubu olan gıda harcamalarındaki yıllık ortalama değişim TÜRK-İŞ gıda harcaması ile kıyaslandığında -neredeyse- paralel bir gelişme hemen dikkati çekmektedir.

---

* TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5’dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7’dir ve 2015 ile 2016 yılı için aynı kalmıştır. 2017 yılı için bu oran yüzde 22,4 ve 2018 yılı için yüzde 22,5 olarak hesaplanmıştır. 2019 yılı için bu oran yüzde (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 22,6’dir. 2020 yılı için bu oranı TÜİK yükselterek (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 23,1 olarak hesaplamıştır. .

Ancak, yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir.

Dar gelirli ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısarak elde edebilmektedir. Sonuçta, **gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirli kişi ve ailelerin sağlıksız ve dengesiz beslenme yapmasına yol açmaktadır.**

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir gösterge olmaktadır.